

VII.

## TOESPRAAK

TOT OPENING VAN DE

DERDE ALGEMEENE VERGADERING

DER

NEDERLANDSCHE MAATSCHAPPIJ

TOT BEVORDERING DER GENEESKUNST,

*te Leiden,*

DOOR

**G. E. VOORHELM SCHNEEVOOGT,**

TIJDELIJKE PRESIDENT.



GEACHTE MEDELEDEN!

Het is nu bijkans drie jaren geleden, dat ik voor het eerst in uw midden optrad, om u, op onze eerste algemeene vergadering te Arnhem, een hartelijk welkom toe te roepen. Ik mogt u daarbij wijzen op het hooge gewigt der maatschappij voor de geneeskunstoefenaren zelve, voor hunne wetenschap en voor de behartiging der belangen van hunnen stand. Ik deed het met die warme overtuiging, welke de door ons allen lang gevoelde behoefte aan vereeniging en

zamenwerking ook bij mij gewekt had; ik deed het met dat blijmoedig vertrouwen, waartoe de voorspoedige geboorte onzer maatschappij, en de hoop op uwe belangstelling, op uwen ijver, op uwe volharding mij het regt gaven.

Thans ten derdenmale geroepen den voorzitterszetel te bekleeden, rust op mij tevens de verpligting onze derde algemeene vergadering met eene korte toespraak te openen. Ik volbreng dien pligt gaarne. Zal ik echter zoo als bij dergelijke gelegenheden gebruikelijk is, in mijne rede u de vorderingen schilderen door onze wetenschap op het een of ander gebied in den laatsten tijd gemaakt? Maar zie, ik mag uwe aandacht, van welke in deze dagen nog zooveel gevergd zal worden, niet vermoeijen door eene schets, wier ontoereikendheid mij zelven onbevredigd zou laten. Zal ik u de nog steeds voortdurende veronachtzaming der belangen van onzen stand alwederom met woorden van afkeuring voor den geest te binnen brengen? Maar neen — waartoe zou het dienen uw gemoed te verbitteren, en onze hoop op herstel, door twijfelingen en bedenkingen van allerhanden aard te verzwakken? Het zijn trouwens andere gewaarwordingen, die mij voor 't oogenblik het hart vervullen; andere gedachten, die mij bezielen en wier openbaring mij door het gewigt dezer bijeenkomst, als ware het dringend geboden wordt.

Het zal toch voor de laatste maal zijn, dat ik de plaats bekleed, die mij door uwe vereerende stemming aangewezen werd, en die de lotsbeschikking mij drie jaren deed behouden. Nog weinige maanden slechts, en ik zal mijne hooge waardigheid nederleggen, om nederig terug te treden in den grooten kring van uwe gewone leden. Is het wonder dat deze gedachte mij terug voerde tot den oorsprong van onze instelling, dat zij mij hare ontwikkeling nog eens naauwgezegt deed nagaan, en dat ik met gespannen aandacht en belangstelling, hare lotgevallen in het boek der toekomst poog te lezen?

Vergunt mij dan, M. H., dat ik u met het resultaat van mijne stille overpeinzingen bekend make, en dat ik u in korte trekken eenige gedachten omtrent het verledene, eenige wenken omtrent de toekomst onzer maatschappij mededeel.

Bevindt zich onze maatschappij wel inderdaad op eenen goeden weg? zoo vragen wij in de eerste plaats ons zelven af. — Vestigen wij ter harer beantwoording het oog op hare stoffelijke middelen, dan kan het wel niet anders of het antwoord moet toestemmend gegeven worden. Het aantal harer leden toch is steeds toegenomen en zelfs in de laatste twee jaren met ruim twee honderd vermeerderd. Nieuwe afdelingen zijn ontstaan, enkele der vroegere hebben zich vereenigd, geene der bestaande is te niet gegaan, bijna alle zijn in aantal van leden toegenomen. Zoude men dien spoedigen aanwas hebben kunnen verwachten, indien het voorgestelde doel onzer instelling minder heerlijk, de aangewende middelen minder deugdelijk geweest waren? — En de stoffelijke bijdragen, door al deze leden aan de goede zaak geschonken, zijn zij niet op eene zoo wel overdachte en spaarzame wijze door het bestuur en met name door onzen voortreffelijken thesaurier beheerd, dat de uitgaven — de raming immers heeft het u getoond — zonder onvoorziene gebeurtenissen, ook dit jaar weder ruimschoots door de ontvangsten zullen kunnen bestreden worden?

Alles geeft ons dus het regt wanneer wij van deze meer stoffelijke zijde de vraag beschouwen, haar toestemmend te beantwoorden. — Maar zijn wij er even gelukkig in geslaagd, om ook in een zedelijk en wetenschappelijk opzigt het voorgestelde doel te bereiken? — Wat mij betreft, M. H., ik gevoel mij niet bezwaard met het antwoord? en vraag bij vernieuwing, — had de maatschappij haar doel opgegeven, hoe zou men haren uitwendigen bloei kunnen verklaren? wat zou zoo menigeen hebben bewogen met opoffering van geld en tijd tot haar toe te treden? Het waren ongetwijfeld de gunstige berigten, die van hare vergaderingen, van hare wetenschappelijke werkzaamheden uitgingen, die zoo velen tot deelneming uitlokten. Het was immers ook op die gezette vergaderingen, dat zoo menige vriendschapsbetrekking werd aangeknoopt, welke vruchten droeg voor hoofd en hart. Was het niet dáár, dat velen eene aangename verpoozing zochten van den moeitevollen arbeid des levens? Was het niet dáár, dat hun geest vaak leering en onderhoud, hun gemoed soms afleiding en opbeuring vond? Wie uwer verlevendigt niet

met genoeg de aangename indrukken, welke de beide eerste algemeene vergaderingen bij hem achterlieten, die vergaderingen, waar een geest van welwillendheid en broederlijke eendragt heerschte, die allen vereenigde in eenen krachtigen band, allen, hetzij oud of jong, hooger of lager geplaatst in de groote maatschappij, van verre of van nabij gekomen waren?

Of heb ik de weldadige vruchten van al deze bijeenkomsten overdreven, toen ik ze u, vóór drie jaren, schetste als de beste middelen, om het gezellig verkeer en de vriendschappelijke toenadering te bevorderen, de onverschilligheid door billijke waardering van verdiensten, ja zelfs door hartelijke belangstelling te doen vervangen en de oneffenheden van vorm, karakter en inborst op te heffen? Werden wij in die bijeenkomsten niet vaak als medegesleept tot warme bezielende mededeelzaamheid, terwijl de hartelijke toon van vriendschap de koele zelfgenoegzaamheid overwon? Ja, heeft niet dikwerf krachtige taal, mannelijke strijd, rondborstige uiting van meening en ernstig vasthouden aan innige, eerlijke overtuiging, dáár de flauwheid ontvlamd, de onverschilligheid geprikkeld, de openhartigheid te voorschijn geroepen en de onverdraagzaamheid tot zwijgen gebragt? Ja M. H., dáár ondervonden wij het hoe wrijving en wisseling van denkbeelden noodzakelijk is om het geestelijk leven wakker te houden; dáár gevoelden wij het, dat eendragt magt maakt; dáár vestigde zich bij ons de overtuiging, dat inderdaad onze maatschappij een niet genoeg te waarden middel is, om den band onder de geneeskundigen nauwer toe te halen.

Die bijeenkomsten dan zijn middel en doel tevens. Hare gezette bijwoning zij voor ons niet slechts pligt, maar ook behoefte. In haar ligt de grootste kracht ter bestrijding van den ergsten vijand van alle welwillendheid, van alle aaneensluiting, van alle broederschap: ik bedoel het egoïsme. In die bijeenkomsten zal men beter dan elders de noodzakelijkheid beseffen, om een deel van dit egoïsme op te offeren tot welzijn van het geheel, waaraan de bijzondere deelen wederom steun en kracht ontleenen.

Maar is onze maatschappij even gelukkig geslaagd in de

bevordering der wetenschap, die zij almede onder hare bescherming genomen heeft?

Ik weet het, M. H., er zijn er onder u, die het antwoord op deze vraag met angstige spanning te gemoet zien; er zijn anderen, die met onbillijke overijling haar misschien ontkennend zouden willen beantwoord hebben; maar er zijn er ook, en velen, met mij, die uit volle overtuiging u kunnen toeroepen: ja ook in deze richting heeft de maatschappij een goed eind wegs afgelegd en is zij haar doel meer nabij gekomen. Immers al moge zij zich ook nog niet onderscheiden hebben, hetzij door de oprigting en ondersteuning van wetenschappelijke instellingen, hetzij door de belooning en uitgave van door haar uitgelokte belangrijke geschriften, hetzij door eenen rijken schat van hulpmiddelen in hare bibliotheek; zoo de billijkheid van de jeugdige plant maar niet dadelijk volle knoppen of rijpe vruchten eischt, vindt zij allerwege wat goeds op te merken. Ginds is het de degelijkheid van de meeste stukken, in ons *tijdschrift* door de tusschenkomst der maatschappij opgenomen; elders zijn het de wetenschappelijke rapporten en mededeelingen, die jaarlijks in het algemeen verslag te zaam gevat worden. Bedenken wij voorts, hoe, in sommige afdelingen, afzonderlijke commissiën zich gevormd hebben, die op vaste tijden bijeenkomen, om zich met bepaalde onderwerpen bezig te houden; berekenen wij den gunstigen invloed, dien eene zoo levendige wisseling van denkbeelden van een slechts gering getal leden, op hunne wetenschappelijke vorming en overtuiging hebben moet; zien wij hoe hare rapporten den gezamenlijken arbeid en de slotsom van nasporingen en discussiën van meerderen bevatten en ons nu eens een kort overzicht van de vorderingen van eenigen bijzonderen tak onzer wetenschap, dan weder de ruimere toelichting van eenig enkel nieuw of betwist punt leveren; herinneren wij het ons, hoe het op de vergaderingen gehoorde beurtelings onze kennis vermeerderde, onzen blik verruimde, dan wederom ons de aanleiding bood om onze eigene denkbeelden door wisseling met anderen te verduidelijken en altijd stof tot denken gaf — dan M. H., wij zijn er van overtuigd, zult gij mij het regt geven te beweren, dat ook

te dezen opzigte de maatschappij reeds heerlijke vruchten gedragen heeft, vruchten, wier deugdelijkheid elk voor zich te gereeder en met meer dankbaarheid waarden zal, naarmate hij minder met zijne eigene kennis ingenomen en meer vatbaar is, om van alles voor zijne verdere ontwikkeling partij te trekken.

Er is echter meer, waarop wij met vertrouwen voor de toekomst het oog kunnen vestigen. De vaste commissien voor de geneeskundige statistiek, voor de kennis der volksziekten, voor de geschiedenis der geneeskunst, voor de geneeskundige policie en de openbare gezondheidsregeling, zijn alle, de eene met meerderen, de andere met minderen voorspoed in volle werking. Haar arbeid is echter natuurlijk van te ruimen omvang, dan dat men zonder onverstandig, of voor 't minst onbillijk te zijn, daarvan nu reeds een rijken oogst zou mogen verwachten. Wat zij ons belooven, heeft ons het prospectus van elke harer in de laatste algemeene vergadering geleerd. Wat zij ons nu reeds kunnen aanbieden, zal ons heden door het verslag van enkele harer duidelijker worden. Dat zij ons te eeniger tijd veel voortreffelijks op het gebied harer nasporing leveren zullen, dat mogen wij van de kennis en den ijver harer leden met dat vertrouwen verwachten, hetwelk de maatschappij in hen stelde, toen zij die belangrijke taak hun opdroeg en dat zij in de ruimste mate nog steeds hun schenken wil.

Brengen wij dit alles in rekening, dan keeren wij moedig den blik van het verledene naar de toekomst; want ook op het wetenschappelijk gebied staat haar de bereiking van haar doel te wachten; want ook onzer wetenschap belooft zij steun en uitbreiding. Maar sluiten wij ook van den anderen kant niet opzettelijk de oogen voor de klippen, waarop hare pogingen schipbreuk kunnen lijden. Zij heeten onverschilligheid, flauwheid, traagheid, al wederom uitvloeiselen van het verachtelijk *egoïsme*. Zij onthouden vaak het tijdschrift de noodige medewerking; zij doen de wetenschappelijke bijeenkomsten veronachtzamen; zij doen ons voor elke meer dan gewone inspanning, voor elk offer van moeite en tijd terugdeinzen, zij, die zoowel der deugdzame ontwikkeling van het individu als, en vooral, van elke maat-

schappij in den weg staan, bedreigen de bronnen, waaruit onze instelling kracht en leven putten moet, met eene langzame en eindelijk algeheele uitdrooing, indien niet elk op zijnen weg, naar de talenten, die hem gegeven zijn, haren vrijen loop bevordert. Wie uwer M. H., zou zich ten last willen laten komen dat een deel van den blaam met regt op hem kleefde, van door onverschilligheid en laauwheid de bereiking van het wetenschappelijk doel der maatschappij verhinderd en daardoor haren gedeeltelijken ondergang bespoedigd te hebben?

En nu de behartiging van de belangen van onzen stand — heeft onze maatschappij ook daarin zich even trouw en krachtig betoond? heeft zij ook daarin den noodigen ijver aan den dag gelegd? — Wij zien den schroom, wij ontwaren de terughouding, waarmede gij het vraagt, als of gij vreesdet dat het antwoord hier ontkenkend zou moeten zijn. En toch M. H., gij zoudt u vergissen. Laat ons naauwlettend zijn in ons onderzoek en rijpberaden in ons oordeel, en wij zullen elk onbillijk verwijt terughouden.

Waar zij er het regt toe had, is de maatschappij met kracht en waardigheid voor hare belangen, welke één zijn met de algemeene belangen van den geneeskundigen stand, opgetreden, en heeft zij zich met hare aanmerkingen en met hare klagten dáár vervoegd, waar alleen behartiging daarvan en verbetering gewacht konden worden. Ik wil hier niet gewagen van hetgeen deze of gene afdeeling, elke voor zich gemeend heeft in haar plaatselijk belang te moeten doen; maar roep u alleen den maatregel in 't geheugen, die ingevolge het besluit der laatste algemeene vergadering genomen is, ten einde de openbaarmaking van den geheelen arbeid der geneeskundige Staatscommissie te erlangen. Ik vestig daarbij uwe aandacht op het voortreffelijke eindrapport, door onzen geachten secretaris, met zoo veel onpartijdigheid als talent, uit de afzonderlijke rapporten omtrent het advies over het geneeskundig onderwijs en de examina opgemaakt, en met zooveel helderheid en nadruk geredigeerd, dat het zijne werking op de Hooge Regering en op de Wetgevende Magt voorzeker niet missen zal.

Doch welligt stelt dit antwoord u niet geheel te vreden! Misschien zou de ijver en voortvarendheid van enkele leden hier levendigere bemoeijing, krachtiger tusschenkomst en werkdadigeren ijver van de maatschappij verwacht en zelfs geëischt hebben. — Maar hij bedenke het wel, dat wat de een welligt in deze als zwakheid en onverschilligheid zou willen wraken, door vele anderen als wijze voorzigtigheid en noodzakelijke bedachtzaamheid geprezen wordt. — Het is waar — de reeks onzer bezwaren en grieven is en blijft zeer groot. Elke stukswijze verbetering kan de wonde slechts bedekken en doet de radicale genezing, die alleen door eene volledige geneeskundige staatsregeling kan verkregen worden, maar verschuiven. Moest de maatschappij zich dus bij vernieuwing met al die bezwaren en grieven tot de Hooge Regering wenden? Maar zij zijn te over bekend; de middelen van herstel zijn reeds zoo veelzijdig getoetst, zoo veelvuldig besproken, welligt voor een groot gedeelte reeds bepaald, zoodat de maatschappij ze niet meer behoeft te bekrachtigen, ja ze ter naauwernood zelfs kan bevorderen. Men bedenke het wel, dat elke tusschenkomst van haar voor ondergeschikte belangen slechts verspilling van kracht, elke bemoeijing van haar voor het algemeen belang in dezen tijd voorbarig geacht zou moeten worden; dat de wijsheid en hare waardigheid haar derhalve voorloopig *geduld* en *lijdzzaamheid* ten pligt maken, terwijl zij zich inmiddels door naauwgezette opmerking in staat stelle, later een bondig oordeel, eenen bepaalden wensch uit te spreken en eene vaste gedragslijn aan te nemen. — Men verlieze het toch niet uit het oog, dat de jeugdige maatschappij, even als het kind zich eerst van binnen uit ontwikkelen, zich (vergeeft mij het woord) consolideren moet, vóór dat zij met kracht naar buiten kan optreden. Men herinnere het zich voorts, dat eene wijze voorziening in de wet er voor gewaakt heeft, dat de maatschappij, door jeugdigen overmoed weggesleept, zich niet tot bovenmatige krachtsinspanning zou laten verleiden, die alleen haar in de schatting van anderen buiten haar zou kunnen doen dalen, die hare bedoelingen in verdenking zou kunnen brengen en haar derhalve noch blijvende winst, noch algemeene



voordeelen zou kunnen aanbrengen. Men zoeks het op in de wet en zie hoe art. 31, alleen aan de *algemeene vergadering* het regt verleent om te bepalen, dat zij zich met hare bezwaren en met hare voorstellen tot de Hooge Regering wende, en dat de buitengewone omstandigheden, die op dien regel eene uitzondering zouden kunnen maken, door drie harer grootste en talrijkste afdeelingen als zoodanig erkend moeten zijn. Houden wij vast aan die bepaling en juichen wij hare wijsheid toe. Immers op die wijze alleen kan er eenige waarborg gegeven worden, dat de stem, die zij uitbrengt, inderdaad die der maatschappij is, en derhalve het gevoelen van, zoo niet allen, dan toch van de meerderheid harer leden uitdrukt.

Indien men nu dit alles in aanmerking neemt, dan voorzeker zal men ook in deze met de houding der maatschappij vrede hebben, en haar de bemoedigende getuigenis niet kunnen onthouden, dat zij, harer roeping getrouw, met de middelen, die haar ten dienste stonden, er naar gestreefd heeft, de waardigheid en de belangen van den geneeskundigen stand te behartigen en te handhaven.

Is het na al het aangevoerde waar, M. H., dat onze maatschappij, op haar derde levensjaar gezegd kan worden, den band onder de geneeskundigen naauwer toegehaald, de wetenschap bevordert, de belangen van den stand behartigd te hebben, wat zou men meer van haar kunnen vergen? welk verzuim zou men haar ten laste kunnen leggen? welke gevaren kunnen haar bedreigen?

Inderdaad men vermijde evenzeer elke overdrevene voorstelling van hare magt op de geneeskundigen, als de te hooge eischen aan haren invloed op de wetenschap: men hoede zich voor de verdenking van onverstandige aanmatiging, die men op haar welligt zou kunnen werpen. Haar gezag op de geneeskundigen kan zich eerst langzamerhand vestigen, naar mate de som grooter wordt van de individuele krachten, die men haar ten beste wil geven. Al de kunstgenooten tot volkomen zuivere harmonie te brengen; het geheele personeel van uiteenloopende individuen, tot één ligchaam met ééne ziel te vormen, ja *die eisch* is ongerijmd,

zijne verwezenlijking kan slechts in het rijk der Eutopiën gedroomd worden. Maar zou dit ook wel noodig zijn? of zou 't voorshands niet voldoende wezen, wanneer ieder maar zooveel van zijn egoïsme onderdrukt, als voor het leven en den bloei van het geheele organisme noodzakelijk is? In dat geval zal de vereischte harmonie althans bij benadering gevonden worden.

Van haar wachte men op het derde jaar hares levens ook geen grooteren invloed op de geheele wetenschap, geene meerdere uitbreiding van de kunst, dan die door wederkeerige aansporing, onderlinge oefening en wederzijdsche ontwikkeling kan verkregen worden.

Van haar verge men niet, dat zij aan het denkbeeld eener maatschappij ontrouw worde en andere belangen behartige dan die inderdaad bij den geheelen stand berusten; die behartiging, waarop niet zoo zeer de individuen, maar alle kunstsoefenaren gezamenlijk, althans hunne meerderheid, aanspraak kunnen maken.

Ons doel is immers door onze vereeniging eene *maatschappij* te vormen, dat is een ligchaam, uit verschillende deelen zamengesteld, die hoezeer ook met verschillende krachten toegerust, door verschillende behoeften gedreven, toch tot *één gemeenschappelijk* doel te zamen werken. Ter bereiking daarvan is het onvermijdelijk, dat de individualiteit door zelfverloochening en zelfopoffering in die algemeenheid althans dáár opgelost worde, waar individueele belangen in strijd geraken met de algemeene. Daaronder gaat de ware zelfstandigheid van het individu geenszins verloren. Zij bestaat niet daarin, dat men zich alleen denkt en zijne geïsoleerd gedachte standplaats tegenover het geheel tracht te handhaven, maar integendeel, dat men zijne verhouding als deel van het geheel juist leere inzien en behouden. Zelfstandigheid is geenszins synoniem met egoïsme. Het egoïsme, de aanmatiging, zelfs ten koste van een ander, deze moet bestreden en opgeheven worden; de eischen van het individu, die in strijd kunnen zijn met die van het geheel, zij moeten teruggewezen worden en mogen geene bevrediging erlangen.

Onze maatschappij vraagt geene gelijkheid zelfs geene volkomene overeenkomst van denkbeelden als van éénen

man; zij heft de individualiteit niet geheel op; maar vraagt slechts overeenstemming in het gevoelen en eendragt in het handelen, en daartoe is althans de ondergeschiktheid van de minderheid aan de meerderheid eene eerste voorwaarde. Hoe zou toch ooit het doel van het geheel bereikt kunnen worden, indien elk der deelen onbekend met dat doel of ongeneigd het tot rigtsnoer te erkennen, er slechts op uit was, aan zijne eigene behoeften voldoening te verschaffen, slechts aan zijne eigene wenschen een willig oor te leenen, slechts zijn eigen bestaan wilde verzekerd hebben?

Het vermoeden dat zulk eene stemming ook maar bij één lid aangetroffen werd, zou gelijk staan met de beschuldiging dat het den ondergang onzer instelling verlangde. Wij allen erkennen de mildheid onzer wet die geene centralisatie wil in eenig *individu*; geene uitsluitende magt bij eenig bepaald ligchaam; maar hare hoogste magt alleen verleend wil hebben van de algemeene vergadering, waar elke afdeeling vertegenwoordigd is, waar elk lid voor zijn eigen gevoelen kan uitkomen en het met redelijke gronden kan verdedigen en daardoor kan doen zegepralen. Wij allen erkennen het wijs beleid onzer wet, die in het hoofdbestuur slechts den dienaar, slechts de uitvoerende magt van de bevelen uwer algemeene vergadering wil gezien hebben.

Is het waar — hetgeen men wel eens beweerd heeft — dat de geneeskunstoefenaren meer dan anderen onderling verdeeld en vaak elkaar vijandig zijn, laat ons dan in onze maatschappij dankbaar het middel herkennen om onzen stand van dien blaam te zuiveren. Die beschuldiging moge de moeilijkheid van de taak onzer maatschappij aantoonen, zij kan de onuitvoerlijkheid daarvan niet bewijzen, maar zal ons veeleer hare wenschelijkheid, ja noodzake-lijkheid inniger doen gevoelen.

Wij, M. H., hebben ons immers niet vereenigd om uitbreiding en vergrooting van onze individueele magt te verwerven; om de middelen van onze individueele bescherming te versterken, maar om onzen *stand* te verheffen, *hem* te veredelen, *hem* te beschermen tegen verguizing en aanval- len van buiten, *hem* te bewaren voor onzedelijkheid en ver- derf van binnen.

Deze was de zin, die onzer maatschappij het leven schonk, hierin was de kracht gelegen, die hare ontwikkeling zoo voorspoedig deed zijn; deze zij ook de geest die ons thans hier te zamen brengt. Hij beziele ons bij onze gewigtige werkzaamheden, dan voorzeker zal ook deze onze bijeenkomst onzen stand tot welzijn, ons tot eer, onzer maatschappij tot zegen verstrekken.

Met dit hartelijk woord van bemoediging en hope, zij deze derde algemeene vergadering geopend.

